

Szabálytalanul személyes

Stark Andrásról

Ezt a műfajt is Ő találta ki, vagyis inkább föl. A megnevezés – szabálytalanul személyes – a néhai Schweitzer József főrabbi 70. születésnapjára készült esszéjének címrészlete.

A szabálytalan személyesség Andrásnak, vagy ahogy Ő is hívta magát “ a Starknak “ filozófiája, munkamódszere, végső soron az élete volt.

Mint írja, születése előtt intrauterin összebarátkozott rabbijával. Elképzelem a zigótát, ahogy azzal a jellegzetes Starki testtartással figyel, kíváncsi és összpontosít. Egy életre – fájdalmasan az Ő életére is – kitartó barátság szövődött e két kivételes elme, kivételes személyiség találkozásából. Talán ebben a nagyon személyes kapcsolatban meg is tanult mindent, ami ennek a különleges életfilozófiának megannyi sarokköve lett.

Családja – imádott édesanyja és felnőttként már példakép édesapja, a tanítónő nagynéni Mártó – körülrajongja. Túlélők gyermeke, megkapja hát Ő is születésekor azt a szép zsidó feladatot, hogy jobbá kell tennie a világot. Így néha konfliktust okoz a fehér zoknijának összepiszkolása iránti, felnőttként is mindvégig megmaradó vágya. De – és ez is annyira Stark – az iskolában is személyes tudott lenni, minden osztálytársa úgy emlékszik, hogy tőle hallotta Kennedy meggyilkolásának hírért, és hogy ő szerettette meg vele a jazzt és természetesen a filmeket is.

Pályaválasztása is szabálytalan. Egy olyan korban lett pszichiáterre, amikor nem csak Freud volt betiltva, de a nem párthoz köthető kapcsolatok is finoman szólva türtek voltak. Ő erre fittyet hányva, belép a pártba, de eljár a zsinagógába és legfőképpen gyógyítja az embereket, ezzel a maga által kreált szabálytalan személyességgel. Közben megismeri és feleségül veszi Verát. Így már nem egyedül kell jobbá tenni a világot, társat talált hozzá. És persze barátokat. Élete végéig mindig újakat, és sohasem a régiek kárára. Mindig volt ideje, és elég energiája ápolni kapcsolatát az egymást követő generációkkal, a közös hangot a legfiatalabbakkal is megtalálva. Egy idő után tanított is. Lehengerlő az a stílus és az a műveltség, ami szintén szabálytalanul ugyan, de nem feltétlen és kizárólagosan a szakirodalomból áradt. Rajongója volt a művészeteknek – határok nélkül. És a művészet viszontszerette Őt. Se szeri se száma művész barátainak. (Megígérte nekem, hogy egyszer meghívja a Zsidó szabadegyetemi előadássorozat keretében Spirót is – ez nem szép András, hogy erre már nem hagyta időt.)

Kölcsönösen élvezték egymás társaságát: a művészt érdekelte a Stark féle ismeret az emberről, a Starkot meg minden, ami a látható, hallható művészeti alkotások mögött rejlett. Aztán előadásában megmutatta közönségének, tanítványainak, persze sajátos szemüvegén keresztül - naná, hogy nincs rajta keret - amit a különböző művészeti ágak iránti szenvedélyes kutakodásai során a moziban, a színházban, a kiállításokon, koncerteken, olvasmányai során megismert.

Emberismeretét mindvégig fejlesztette, motorja az olthatatlan szenvedélyes kíváncsiság volt. Munkatársai segítették, inspirálták újabb és újabb feladatokra, felfedező utakra. Nem magányos tudós típus volt, szüksége volt csapatra. Jó volt vele csapatban lenni, hozzá kötődni, jó érzés volt az odafigyeléséből részesülni. Lebilincselő volt kíméletlen kritikája, annak a sok, és mély érzelemnek a megélése, ami szabálytalan személyességéből áradt. Így aztán az őt körülvevő csoportok – mert ebből is volt több is – új utakat találtak kíváncsiságuk kielégítésére vagy az életek megmentésére.

És ennek most vége. Közhelyszerű a párhuzam, de igaz. Az hagyta őt cserben, ami legfőbb támasza volt a szabálytalanul személyes életében: a szíve.

András! Nem tudom sikerült-e teljesítened az elvárást, amit születésedkor feladatul kaptál, nem tudom jobb hely lett- e a világ. De azt biztosan tudom, hogy én jobb emberré váltam attól, hogy a barátoddá választottál.

Isten veled, legyen könnyű a föld neked!

Pécs, 2017. december 9.

Goldmann Tamás